

О. Б. Опихайло

E-mail: olga_obh@mail.ru

ОСОБИСТІСНІ ПРЕДИКТОРИ СТАВЛЕННЯ ДО ГУМОРУ ЯК «СИЛИ» ХАРАКТЕРУ

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Важливим аспектом детермінації поведінки людини виступає система її цінностей і тих властивостей характеру, які формуються завдяки позитивним цінностям, як стверджують представники нового напрямку досліджень у галузі психології особистості – позитивної психології [2]. У межах цього напрямку проголошена необхідність врівноважити увагу до вивчення відхилень, ускладнень у розвитку людини, яка переважала у психологічних дослідженнях на протязі всього ХХ століття, увагою до позитивних аспектів функціонування особистості, вивчення її творчого потенціалу. Позитивна психологія виходить з того, що недостатньо звільнити людину від проблем і симптомів, захворювань, щоб її життя стало гідним того, щоб жити; необхідно допомогти їй усвідомити, що кожна людина має достатній фонд особистісних ресурсів, який можна свідомо активізувати. До складу цих ресурсів відносять і гумор, який розглядається як форма прояву оптимального функціонування людини й ознака психологічного здоров'я.

Однак гумор явно не завжди використовується психологічно корисними способами. В останнє десятиріччя було виокремлено ряд нових форм прояву гумору, таких як «гелотофобія», «гелотофілія» та «катагеластичизм» [3; 4]. Термін «форми прояву гумору» обрано нами не випадково. Оксфордський словник з психології містить декілька варіантів тлумачення гумору. По-перше, під гумором мається на увазі те, що є кумедним, дотепним і забавним, або те, що може змусити людей сміятися [1]. Отже, в цьому визначенні йдеться про гумористичні витвори, до форм яких відносять наступні категорії: *slapsticks* (прийоми клоунади, що викликають сміх), *innuendo* (цинічні натяки, зазвичай із сексуальним підтекстом), *puns* («гра слів»), пародії, сатира, іронія, сарказм, комічні метафори, гіперболи, комічні повтори, спотворення реальності, «чорний гумор». Вищезазначені форми гумору вивчаються в межах гуманітарних наук, зокрема літературознавства, філології, журналістики.

Друге значення терміна «гумор» тлумачиться у згаданому словнику як «*state or disposition of mind or mood*», як у висловах «перебувати в доброму/поганому гуморі» або «бути не в гуморі». Саме в такому значенні гумор вивчається у проведеному нами дослідженні, а під формами прояву типових для людини особистісних диспозицій і станів, пов'язаних з

маніфестацією гумору, ми та інші дослідники (Т. Платт, Р. Т. Пройер, В. Рух, К. Харцер) розглядаємо гелотофілію (диспозицію до доброзичливого жартування з приводу власної поведінки та поведінки інших людей), гелотофобію (диспозицію до переживання негативних станів у ситуаціях, де реалізуються акти створення гумористичних витворів) і катагеластичизм (диспозицію до активного пошуку ситуацій, у яких можна сміятися над іншими людьми).

У проведеному нами дослідженні для оцінки вірогідності впливу тих чи інших особистісних характеристик на вибір зазначених форм прояву гумору було здійснено лінійний множинний регресійний аналіз, який дозволив побудувати три кореляційно-регресійних моделі. Виявилось, що факторами-предикторами, які впливають на наявність у людини гелотофобії, є низький рівень таких складових психологічного благополуччя, як особистісне зростання та автономія, проте більш виражені поміркованість, нейротизм, психотизм і негативна афективність. Предикторами гелотофілії є психотизм і справедливість. Факторами-предикторами катагеластичизму є високий рівень макіавеллізму, екстраверсії, психотизму, сміливості та трансцендентності в поєднанні з низьким рівнем поміркованості та мудрості.

Отримані результати можуть знайти подальше застосування в психології розвитку, оскільки вивчення форм прояву гумору відіграє важливу роль в оцінці успішності адаптації дітей до освітніх закладів, у яких, на жаль, розповсюдженим явищем є глузування більш активних і агресивних дітей з сором'язливих.

Література:

1. Colman A. M. A dictionary of psychology / A. M. Colman. – 3rd ed. – Oxford; New York: Oxford University Press, 2009. – 882 p.
2. Peterson C. Character strengths and virtues: A handbook and classification / C. Peterson, M. E. P. Seligman. – New York: Oxford University Press, 2004. – 590 p.
3. Platt T. Gelotophobia: The fear of being laughed at / T. Platt, G. Forabosco // In P. Gremigni (Ed.), Humor and health promotion. – Italy: Nova Science Publishers, 2012. – P. 229-253.
4. Ruch W. Extending the study of gelotophobia: On gelotophiles and katagelasticians / W. Ruch, R. Proyer // Humor: International Journal of Humor Research. – 2009. – Vol. 22. – № 1/2. – P. 183-212.